

CHOMSKY'NİN DOĞALCILIĞA DAİR GÖRÜŞLERİ VE YÖNTEMSEL DOĞALCILIĞINDAKİ ORTA YOLCULUK

 Merve KOYUNCU^a

Öz

Çağdaş zihin felsefesinde insanın neliğini açıklamaya yönelik girişimlerin olduğu alanlarda doğalcı anlayış hâkimdir. Doğalcılık kabaca gerçekliğin doğaüstü hiçbir unsur içermediği fikridir. Bu fikir zihin-beden problemi sahasında genellikle indirgemeci tavırla temayüz eder. Zihin bedene indirgenmek istendiğinde ise nitelceler, yönelimsellik, özgür irade, dil becerisi gibi zihinsel fenomenlerin doğalcı açıklaması kimi zaman yeterli gözükmemektedir. Dolayısıyla doğalcılığın zihinsel fenomenler konusunda açıklama gücünün zayıf kaldığı durumlar söz konusudur. Bu makale doğalcılığın açıklama gücünün zayıf kaldığı durumları fark eden Chomsky'nin doğalcılık eleştirisi ve aynı zamanda kendine has doğalcılığının inşasını açıklamayı hedeflemektedir. Bu doğrultuda ilk olarak doğalcılık ve problemleri açıklanmaya çalışılmıştır. Ardından Chomsky'nin doğalcılık eleştirilerinin zemininden bahsedilmiştir. Söz konusu zeminin ürettiği doğalcı anlayış olan Chomsky'nin alternatif doğalcılık biçimi; yöntemsel doğalcılığa yer verilmiştir. Chomsky, yöntemsel doğalcılığa bilim felsefesi üzerinden destekleyici veriler sunmuştur. Bu bağlamda bilimler arası birlik idealinin bilimcilik ideolojisine dönüştüğü durumlara dair Chomsky'nin eleştirilerinden bahsedilmiştir. Chomsky, bilim tarihinden getirdiği örneklerle bilimin kapsamı dışında kalan kimi fenomenlerin zamanla bilimin sınırlarına girebileceğinden söz eder. Bilimin koyduğu kurallara, yöntemine sadakati savunurken aynı zamanda bilimin sınırlarına yönelik eleştiri yaparak bir doğalcılık kuramı geliştirir. Chomsky, yöntemsel doğalcılığı, dilbilime dair görüşleri üzerinden açar. Bu nedenle çalışmada Chomskyci dilbilimsel görüşlerin yöntemsel doğalcılık içerisindeki anlamı belirginleştirilmiştir. Sonuç itibarıyla Chomskyci bilim anlayışının ve dil kuramının doğalcılığı hem onaylayıp hem eleştirerek orta yolcu, makul bir doğalcılık biçimi ürettiğini söylemek mümkündür.

Anahtar kelimeler: Felsefe Tarihi, Çağdaş Felsefe, Doğalcılık, Chomsky

^a Arş. Gör. Dr., Çukurova Üniversitesi, koyuncum@cu.edu.tr

CHOMSKY'S VIEWS ON NATURALISM AND THE MIDDLE WAY OF HIS METHODOLOGICAL NATURALISM

Abstract

In contemporary philosophy of mind, naturalist theory is dominant in areas where there are attempts to explain what a human being is. Naturalism is roughly the idea that reality contains no supernatural element. In the field of the mind-body problem, this idea often stands out in a reductionist manner. When the mind is wanted to be reduced to the body, sometimes the naturalistic explanation of mental phenomena such as qualia, intentionality, free will, and language does not seem sufficient. Therefore, there are cases where the explanatory power of naturalism on mental phenomena is weak. This article aims to explain Chomsky's critique of naturalism and at the same time the construction of his own naturalism, who realizes that the explanatory power of naturalism is weak. In this direction firstly, naturalism and its problems are tried to be explained. Then, the ground of Chomsky's criticism of naturalism is mentioned. Methodological naturalism, which is Chomsky's alternative naturalism, which is the naturalist understanding produced by the ground in question, is included. Chomsky provided supporting data to methodological naturalism through the philosophy of science. In this context, Chomsky's criticisms of situations where the ideal of inter-scientific unity turns into an ideology of scientism are mentioned. Chomsky, with examples from the history of science, mentions that some phenomena that are outside the scope of science may enter the limits of science over time. While defending the obedience to the rules and method set by science, he also develops a theory of naturalism by criticizing the limits of science. Chomsky explains methodological naturalism through his views on linguistics. For this reason, the meaning of Chomskyan linguistic views in methodological naturalism are clarified in this study. As a result, it is possible to say that Chomskyan understanding of science and language theory both approve and criticize naturalism, producing a moderate, acceptable form of naturalism.

[The Extended Abstract is at the end of the article.]

Keywords: History of Philosophy, Contemporary Philosophy, Naturalism, Chomsky.

Giriş

Doğalcılık [naturalism] ve doğalcı [naturalist] kelimeleri için Oxford English Dictionary'e müracaat edildiğinde bu kelimelerin 16. ve 17. yüzyıllar

itibariyle bilimle ilişkili kavramlar olarak düşünölmeye başlandığını ve doğaüstüne karşıtlık anlamında kullanıldığını görmek mümkündür (Horst, 2009, s. 224-225).¹ Doğalcılık, *The Stanford Encyclopedia of Philosophy*'nin doğalcılık [naturalism] maddesinde, felsefeyi bilime yaklaştırma ideali olarak tanımlanır. Doğalcılık burada gerçekliğin doğaüstü hiçbir şey içermediği ve “insan ruhu” da dâhil olmak üzere gerçekliğin tüm alanlarını araştırmak için bilimsel yöntemin kullanılması gerektiği iddiası olarak açıklanır. Ancak burada da belirtildiği gibi doğalcılığın farklı biçimleri vardır. Söz konusu biçimler arasında hem fikrin savunulma şiddetinde farklılıklar gözlemlenebilir hem de doğalcılığın yöntem mi yoksa bir “ideoloji” mi olduğuna göre farklı biçimleri ortaya çıkabilir. Doğalcılık, “koyu doğalcılık” biçiminde katı bir tavırla savunulabildiği gibi onun daha zayıf versiyonlarından da söz edilebilir (Papineau, 2021). Doğalcılığın bir metot mu, bir dünya görüşü mü olduğu hususunda ise Horst'un ayırımına müracaat edilebilir. Horst, doğalcılığı felsefi doğalcılık ve ampirik doğalcılık olarak ikiye ayırır. Felsefi doğalcılık, bir X'in doğal bir fenomenden başka bir şey olmadığı iddiası olarak tanımlanır. Bu X fenomeni ile fizik, nörobilim gibi bilim dalları arasında doğrudan irtibat vardır. Felsefi doğalcılık, paradigmatik olarak doğaüstü varlıkları ve özelliklerini rettir. İlaveten zihin hakkındaki bilgilerimizin tümünü doğa bilimlerine uygun hale getirme taahhüdüdür. Ampirik doğalcılık ise, felsefenin kendine özgü bilgi iddiaları olmadığı, felsefenin varlığının bilimlerle anlamlı olduğu iddiasıdır. Burada bilim insanları, felsefenin iddiaları karşısında hakem rolündedirler ve felsefenin nihai kertede denetleyicisi konumundadırlar. Ampirik doğalcılık, zihni anlamak için sinirbilimi rehber kılmak ister ve geleneksel felsefi sorunları zihinle ilgili çalışma sahasından elemek ister. Bu görüşe göre felsefe bilimin ardılı ve onun yorumlayıcısıdır. Horst'un aktardığına göre Micheal Tye, zihin felsefesinde doğalcılığın, zihinsel durumların bilimsel yasalar kapsamında düşünölebilecek olan nedensel etkileşimlere katıldığı veya zihinsel durumların nihai olarak mikrofiziksel fenomenler tarafından oluşturulduğu, nihai olarak da onlar tarafından gerçekleştirildiği şeklinde düşünölebileceğini ifade eder. Çağdaş doğa düşüncesi ile beraber doğalcı olmak çok istendik bir durum olmuş ve Horst'un ifadesi ile doğalcı olmak âdeta “kabile üyelerini yabancılardan ayıran şifreli bir kelime” haline gelmişti. Çağdaş dönemde ikicilik ne kadar olumsuz görülüyor ise doğalcılık da o kadar pozitif değerilenen bir fikir haline gelmiştir. Epistemoloji ve bilim felsefesinde Mantıkçı Pozitivist ve ampirist etkinin zihin felsefesindeki

¹ Çağdaş doğa düşüncesinin oluşumunun tarihsel seyri için ayrıca bkz. (Arslan, 2016).

biçimi doğalcılık biçiminde karşımıza çıkmıştır (Horst, 2009, s. 221-240).

Söz konusu bağlamda doğalcılığın her iki türünü de zihin-beden problemi kapsamında düşündüğümüzde doğalcılığın zihni bedene indirgeyen ve beden durumuyla özdeş kılan bir indirgeme fikrini içerdiğini düşünmek mümkündür.² Zihin felsefesinde zihnin doğal bir fenomen olarak düşünülmesinin onun tözsel, cevhersel bir değerinin olmadığı fikrini içerdiğini söyleyebiliriz. Ancak zihin, fiziksel veya biyolojik özelliklerden başka birtakım nitelikler daha sergiliyor gibi gözükmektedir. Sağduyusal olarak reddedilemez bu özellikler doğalcılığın zihin ve onunla ilişkili fenomenlere uygulanabilmesini zorlaştırmaktadır. Zihin ve beden arasında birtakım etkileşimlerin olduğu hususunda itirazda bulunmak bugün mümkün gözükmemektedir. Ancak nitelceler, öznel farkındalık, yönelimsellik, dil becerisi gibi zihinsel özellikler zihin hakkında bilimin -belki de henüz- açıklayamadığı birtakım durumların olabildiğine işaret etmektedir. Bu durum zihin-beden problemine dair “zor problem” hakkında bir çeşit agnostisizm doğurmakta ve bilime duyulan güven sürse de ikici birtakım temayüller ortaya çıkmasına neden olmaktadır.

Zor problem agnostisizmi diyebileceğimiz bu durum, doğalcılık ve özellikle zihin-beden konusunda indirgemeci doğalcılık biçimine dair eleştirilerden neşet eden bir tavır olarak ortaya çıkmıştır. Bir zihinsel fenomen, nöral veya fiziksel fenomenlere indirgenemiyorsa onda bu ikisi dışında kalan ve açıklanmayan şeyler olduğunu düşünmek mümkün hale gelmiştir (Horst, 2009, s. 220). Fiziksel ve biyolojik bir sistemin, yönelimsellik özelliğine sahip olması, zihinsel temsiller oluşturabilmesi veya bu yapıdan bilincin nasıl doğduğu doğalcı perspektiften açıklanamıyorsa (Jacob, 2010, s. 36-38) burada doğalcılığa dair birtakım şüpheler ortaya çıkabilir. Ancak sanki doğalcılığı eleştirmek “bilimdışı” kalmak gibi bir tehlikeyi içeriyor gibi gözükmektedir. Bu nedenle zihinsel fenomenler açıklanırken herhangi bir doğalcılık eleştirisinde bulunmak bilimin reddi, aynı zamanda da ikici olmak gibi çağdaş düşüncede istenmeyen bir pozisyona düşmek olarak yorumlanmaktadır.

Bu çalışma yukarıda söz ettiğimiz çeşitli sebeplerle, doğalcılığın zihin felsefesi alanındaki otoritesinin sarsıldığı durumları gören ve fark eden eleştiri sahiplerinden Chomsky'nin doğalcılık eleştirisini ve yeni doğalcılık fikrini açıklamayı amaçlamaktadır. Bu gayeyle makalede öncelikle doğalcılığın ne olduğu ve nasıl anlaşıldığı açıklanmaya çalışılmıştır. İlerleyen

² Doğalcı zihin anlayışlarının bütünü indirgemeci değildir. Bu konuda bir örnek Thomas Nagel'in yaklaşımı olabilir. Bk. (Nagel, 2012).

başlıklarda iki ana tema üzerinde durulmuştur. Bunlardan ilki, Chomsky'nin doğalcılığa bakışından ve doğalcılık eleştirisinin dayandığı gerekçelerden söz edeceğimiz temadır. Bu kısımda eleştirilerin zemininden ve Chomsky'nin önerdiği doğalcılık biçiminden bahsedilmiştir. İkinci tamamımız Chomsky'nin önerdiği doğalcılık biçimini dayandırdığı dil görüşüdür. Bu temada ise Chomsky'nin neden dil örneklemini seçtiği ve bu örnekleme işaret ettiği doğalcılık eleştirisinden söz edilmiştir. Bu doğrultuda hem doğalcılığın doğruluk değerinden taviz vermez duruşu hem de makul bir biçimi olup olmadığı hususlarını tartışabilmek açısından Chomsky bir başlangıç noktası olarak sunulmuştur. Değerlendirmelerin yer aldığı sonuç kısmı ile çalışma tamamlanmıştır.

A. Chomsky'nin Doğalcılığa Bakışı ve Eleştirilerinin Zemini

Chomsky, zihin-beden probleminde doğalcılığın zihinsel fenomenlere indirgemesinin oluşturduğu sorunların farkında olan felsefecilerden biridir. Ancak bu farkındalık onun doğalcılığı tümüyle reddetmesine neden olmaz. Chomsky, doğalcılığın genel anlaşılma biçimlerinden söz eder ve bunları eleştirerek yeni bir doğalcılık biçimi ortaya koymayı hedefler. Chomsky, doğalcılık eleştirisine zihin kavramına dair genel yaklaşımı analiz ederek başlar. Bir doğalcı olarak indirgemeci yaklaşım ile zihinsel durumların elimine edilmesini kabul etmez. Chomsky'e göre zihin incelemelerinde zihinsel teriminin kullanılış biçimi problemlidir. Bu nedenle doğalcılık ıslahatı kapsamında ilk olarak zihinsel teriminin kullanılış ve algılanış biçimi hakkında bir yenilik önermektedir. *Dil ve Zihin İncelemelerinde Yeni Ufuklar (New Horizons in the Study of Language and Mind)* isimli çalışmasında bu öneriye yer verir. Chomsky'e göre; nasıl ki "kimyasal", "optik", "elektriksel" terimlerinin kullanımında akla gelen metafizik bir bölünme yoksa "zihinsel" kavramının kullanımında da böyle bir bölünme olmamalıdır. Örneğin bazı olaylar, süreçler, durumlar "kimyasal" olarak nitelendirilebilir ve bu terimle karşılanabilir. Bu durumda birisi "kimyasal" terimini duyduğunda burada metafizik bir bölünme olduğunu sezinemez. "Kimyasal", "optik" veya "elektriksel" terimlerinin kullanımı, dünyanın mahiyeti araştırılırken ve çözümlenirken bir araç olarak seçtiğimiz herhangi bir branşın çeşitli kavramlarıdır. Bir araştırma yapılırken odaklanılan çalışma alanına göre kullanılan terimlerin de değişmesi olağandır. Chomsky tıpkı kimyasal, optik, elektriksel terimlerini rahatlıkla kullandığımız gibi "zihinsel" terimini de rahatlıkla kullanabilmeyi talep eder. "Zihinsel" terimini diğer terimler gibi, geleneksel içeriğiyle fakat metafizik bir gönderimi olmadan, zihinsel olanın bir kıstası olacağını ima etmeden kullanmayı teklif eder. Zihinsel kavramını kullanırken aklımıza metafizik bir bölünme gelmemesi gerektiğiyle ilgili

kastı budur. Bu bağlamda kendisi zihin [mind] kavramını, dünyanın içerisinde var olduğunu düşündüğü zihinsel yönle atıfla rahatlıkla kullanır. Zihin ve zihinsel teriminin mevcut kullanımındaki problemleri çözmek adına zihinsel teriminin anlaşılma biçiminde ıslahat hedefler. Zihin terimini yeniden tanımlama, ona yeni sınırlar çizme amacıyla değildir. Çünkü örneğin nasıl “kimyasal” terimi için böyle bir gündem söz konusu değilse zihin kavramı için de bir tanımlama, sınır çizme söz konusu olmamalıdır (Chomsky, 2019, s. 133-134). Bir bakıma Chomsky, “kimyasal”, “elektiriksel”, “optik” terimleri kullanılırken ve terimlerin ilgili olduğu sahalara dair çalışma yürütülürken sergilenen rahatlık ve özgürlüğün zihin çalışmaları yürütülürken de mümkün olmasını istemektedir.

Chomsky’nin doğalcılığı, bilimin sınırlarına sadık kalan ancak zihin kavramını gündeme getirmekten çekinmeyen bir doğalcılık olarak görülebilir. Bu bakımdan Chomsky, zihni indirgeyen veya elimine eden bir doğalcılık biçiminden uzaktır. Doğalcılığın Chomskyci yorumunu, onun zihin incelemelerinde öne sürdüğü yaklaşım ile yöntemsel doğalcılığında görmek mümkündür. Chomsky zihinsel fenomenler hususunda ve dilbilimin içerisinde beynin önemli bir yeri olduğunu onar. Zihin hakkında sürdürülen çalışmalarda beyinden bahsederken zihin kelimesinin kullanılmasında problem görmez. Bu bakımdan Chomsky için herhangi bir çalışma yürütülürken beyin ve zihin sözcüklerinin kullanım tercihinin arka planında büyük bir savaş yoktur. Hatta kendisi de zihin ve beyin kavramlarının arasına eğik çizgi koyarak onları “zihin/beyin” şeklinde birbirine muadil olarak kullanır (Chomsky, 2019, s. 24). İlâveten “doğalcılık” terimini de metafizik yan anlamları olmadan anlamayı önerir. Zihin konusunda doğalcı bir yaklaşımın dünyanın zihinsel içeriklerini araştırırken “temel” doğa bilimleri [the “core” natural sciences] ile bütünleşme umudu taşıdığını ve açıklayıcı kuramlar inşa etmeye çalıştığını söyler. Bu araştırma biçiminde yöntemsel doğalcılık ile “insanın boynunun üzerindeki şey” yani beyin [above the neck] incelenir ve söz konusu inceleme faaliyeti esnasında bilimsel akılcılık çerçevesinden çıkılmaz. İnsan zihni konusunda gizemci olmak, bilimsel anlayışta öngörülme-yen a priori taleplerde bulunmak, keyfi şartlar koymak gibi sebeplerle araştırma alanından sapmak anlamına gelebilir. Chomsky’nin yöntemsel doğalcılığı, bilgimize kesin temeller belirlemeden dünya hakkında öğrendiklerimizin güvenilirliğini ve bu bilgilerin uygulanabilirliğini değerlendirmek üzere birtakım standartlara sahip olduğumuzu kabul etmeyi içerir. Chomsky, insanın boyunu aşan yönü diyebileceğimiz, görünürde olduğu halin “ötesi”nde ne olduğuna dair yürütülen çalışmaların zemini olarak fen bilimleri sahasını [in the hard sciences] belirler. Ona göre zihin

araştırmalarında yanıtların bulunacağı yer muhtemelen burasıdır (Chomsky, 2000, s. 76-77; Chomsky, 2019, s. 134-135).

Chomsky, zihne dair çalışmaların zemini olarak fen bilimleri sahasını tayin ederken öte yandan da doğalcılığın kapsamı ve sınırlılıklarında ıslahat gerektiği kanaatindedir. Bu nedenle doğalcılığın makul bir biçimi olarak kabul edebileceğimiz yöntemsel doğalcılığın diğer doğalcılık çeşitleriyle karıştırılmaması gerektiğinin altını çizer. Chomsky'e göre doğalcılığın iki çeşidi vardır: *epistemik doğalcılık* ve *metafizik doğalcılık*. Doğalcılığın genel olarak anlaşılma biçimini Dennett'tan, "zihinlerimiz, bilgimiz ve dilimiz hakkındaki felsefi açıklamanın doğa bilimleriyle süreklilik ve uyum içinde olması beklentisi" şeklinde aktarır. Epistemik doğalcılığı ise, Willard V. O. Quine'in doğallaştırılmış epistemolojisindeki gibi bilgi ve inanç incelemelerinin dar bir davranışçı psikoloji ile bütünleştirilmesi olarak tanımlar. Epistemik doğalcılığı daha geniş biçimde, "doğanın mükâfatı", "doğal içgüdü", "zihne yerleştirilmiş ilkeler, kavramlar" gibi kalıplarla düşünebiliriz. Bu kavramlar eşliğinde düşünüldüğünde epistemik doğalcılık bir çeşit yaratılışçı fikir barındırıyor gibi gözükabilir. Ancak epistemik doğalcılıkta "doğanın emriyle ruha kazınan ortak kavramlar"ın Charles Sanders Peirce etkisi ile daha çok evrimci epistemoloji ile ilişkisi olduğunu söylemek mümkündür. Chomsky doğalcılığın bu biçimini hatalı görür (Chomsky, 2019, s. 139-140).

Chomsky, doğalcılığın diğer biçimi metafizik doğalcılığı ise epistemik doğalcılıktan bile daha sorunlu görür. Doğalcılığın metafizik yorumunda zihin, bilgi, dil konularına dair tüm fenomenlerin doğa bilimleriyle uyumlu ve süreklilik içinde olduğu beklentisi hâkimdir. Chomsky, bilimler arası birlik ideali ile bilimlerin daha "temel" bilim olan hangisiyse ona indirgenme çabasını net biçimde tefrik eder.³ Bilim sahaları arasındaki ilişkilerin mahiyeti hususunda Carnap ve Ernest Nagel ile karşımıza çıkan bir bilim alanının daha temel olan bilim dalına indirgenmesi tavrı⁴, zihin-beden probleminde zihnin bedene indirgenmesi anlayışını ortaya çıkardığını söylemek mümkündür (Horst, 2009). Ancak tarihsel süreçte dünya hakkındaki çeşitli kuramları birleştirme ideali, beklentilerin olduğu yönde

³ Horst, doğalcılığın indirgemeci görünüşleri konusunda örnek olarak Oppenheim ve Putnam, Stich ve Lawrence ile Fodor'u zikreder. Ayrıntılı bilgi için ilgili çalışmalara müracaat edilebilir (Horst, 2009).

⁴ Bilimlerin daha temel bilim olarak görülen fiziğe indirgenmesi bilimler hiyerarşisi hususunda bilgi verir. Bu bakımdan hangi bilimin daha üstün bilim olduğu, felsefenin rolünün ne olduğu gibi sorularla ilişkili olan bu konu, zihin felsefesi sahasında doğalcı anlayışa dair tavırların şekillenmesi konusunda karşımıza çıkmaktadır.

gerçekleşmiş gözükmemektedir. Chomsky bilim tarihinde yaşanan değişimlere atıfla bilimlerin, örneğin kimyanın, daha temel bilim olarak görülen fiziğe indirgenme girişimlerinin başarılı olmadığından söz eder. Kimyevi açıklamaların fiziksel açıklamalara tebdil edilmesi gerektiği konusundaki ısrarların 1930'lara gelindiğinde beklenmedik biçimde fiziğin değişimiyle sonuçlandığını söyler. Zira daha eski dönemlerdeki fizik anlayışı yetersizdir ve fizik değişim geçirmiştir. Kimyevi açıklama, o dönem için yeni bir fizik anlayışı olan kuantum fiziğindeki bilimsel anlayış ile gayet uyumludur. Ayrıca 17. yüzyıldaki bir bilim insanı, hâkim mekanik felsefenin mekanik yasalarıyla uyumsuz olduğu gerekçesiyle Newton kuramının mekanliğini reddedebilirdi. Fakat süreç temel fiziğin değişimi ile sonuçlanmıştır. İnsanın bilme yetisinin sınırlılıkları ve zamanla kayıtlı oluşundan hareketle Chomsky, doğal dünya hakkında yürütülen çalışmalarda insan zekâsının ne kadar ilerleyebileceği hususunda belirsizliği kabullenmiş gözükmemektedir.⁵ Fakat bu belirsizlik, onu bilimsel çalışmaları takip etmekten ve felsefe üretmekten geri koymaz. Zihin çalışmalarında zihnin mahiyetine dair pek çok konunun insan için çözülebilir bir problem mi yoksa bir gizem mi olduğu belirsizdir. Yine de Chomsky'e göre ilkesel olarak cevapları bulmak mümkündür (Chomsky, 2019, s. 142-144). Chomsky, zihnin mahiyetine dair soruşturmaların neticesinde oluşan zihin kuramlarının kimisinin içerisinde gizem veya çözülebilir problem olan unsurların olabildiğini söyler. Zihne dair henüz anlaşılammış bu unsurların günü geldiğinde ilkesel olarak anlaşılabilirliği ihtimaline de gizem olarak kalacağı ihtimaline de aynı mesafededir. Ancak burada gizemle kast edilen zihnin sihirli bir fenomen olması anlamında değildir. Bu duruşu, bilimsel bir tavır olarak zor probleme dair "henüz" agnostik tavır olarak düşünebiliriz. Zira söz konusu belirsizliğin farkında oluşu Chomsky'i bilimsel çalışma yapmak konusunda atalete sürüklememiştir. Bu yüzden olacak ki insan zihninin işleyişinin görüngülerinin fiziksel açıklamalarının yapılacağına dair ümit vardır. Chomsky'e göre önceki kuşaklarda yerçekimi, elektromanyetik güç, kütsesiz parçacık gibi kavramlar sağduyuya aykırı gözükürken zamanla nasıl anlaşıldı ve kabullenildiyse zihnin işleyişine dair "fiziksel açıklama" bir gün yapılacaktır (Chomsky, 2011, s. 159).

Bu bağlamda, modern bilimin kökenlerine dönen Chomsky, tarihsel seyir içerisinde bilim denilince anlaşılan şeyin ne olduğuna dair farklı yanıtların olduğunu fark eder. On yedinci yüzyılda bilimsel ilerlemeler

⁵ Bu durum *Giriş* başlığında söz ettiğimiz bilinç konusundaki zor problem agnostisizmi olarak nitelediğimiz tavırla benzer olarak düşünülebilir.

mekanik felsefenin temelini oluştururken çeşitli okült niteliklerin, gizemlerin varlığına dair görüşleri de ortadan kaldırmıştır. Chomsky'e göre Dekartçılar, belli doğa olayları yeni bilimsel anlayışın kapsamına girmediği için yeni bir ilkeye ihtiyaç duymaktaydı. Ona göre Dekartçıların metafizik konumlanmış biçimleri, insanın mahiyetine dair ikinci bir tözün [res cogitans] yani zihnin var olduğu fikrini ileri sürmelerine yol açmıştır. Mekanik felsefenin bu çözüme kucak açmayan biçimi, Newton'un kendisinin de memnun olmayacağı biçimde bir "okült" unsurun devreye girmesiyle revizyona uğramıştır. İlginçtir ki Dekartçı zihin kuramında ikinci töz olarak varsayılan zihnin değil, bedeninin tanımlanması değişime uğramıştır. Chomsky bu durumu, Newton'un makineyi defetmesi ve "makinedeki hayalet"e yer açılması olarak niteler. Doğal bilimlere dünyayı kimyasal, elektriksel, zihinsel yönleriyle anlamaya çalışır. Chomsky, gerçek fiziksel şeyler olan elektrik ve manyetik alanları etkileyen "gizemli" Newtoncu güçlerin dünya kapsamında olup olmadığını sorar. Metafizik doğalcılık "doğanın birliği" talebi olarak değerlendirilebilirse fizikçilerin evrendeki maddenin yüzde doksanının karanlık madde olduğuna dair söylemleri ile nasıl uyumlu olabilir? Yani evrene dair tüm çalışmaların birlik ideali ile tek bir temel alan ve onun kuramlarıyla açıklanması için namzet bilim olan fizik, içerisinde dünyaya dair bütüncül bir açıklamayı barındırmıyor gibi gözükmektedir. Dolayısıyla fizik biliminin kendisi, dünyayı oluşturan maddenin açıklamasına henüz sahip değilken zihin kuramlarının bilimin dışında olduğunun iddia edilmesi kabul edilebilir değildir. Bu bakımdan metafizik doğalcılığı, onun neyin "fiziksel" veya "maddi" olduğunu kabul ettiğini belirlemeden savunmak tutarlı gözükmemektedir (Chomsky, 2019, s. 144-147). "Fiziksel nesne" kelimeleriyle ifade edilen kavramın atanabilir bir bilimsel içeriği yoksa o zaman fizikalizm ile töz ikiciliği arasındaki ontolojik bir çelişki yoktur. Chomsky fiziksel nesne kavramının bugün fiziğin kendi bilim sahası içerisinde tutarlı bir kavram olmadığını düşünür. "Fiziksel nesne ve zihinsel varlık kavramları, dünyanın herhangi bir bilimsel teorisinin parçası değildir. Fiziksel nesnelere ve zihinsel varlıklar arasındaki ilişkinin doğası hakkındaki ontolojik tartışma bu nedenle, dünyanın herhangi bir bilimsel veya doğalcı araştırmasının parçası olamaz (Jacob, 2010, s. 15-20.) Chomsky "fiziksel" tanımının flu olduğunu, bu kavramın içerisine nelerin girdiğinin henüz açık olmadığını iddia ederek bir doğalcılık eleştirisi yapmaktadır. Bilim tarihinden aktardığı örneklerde görülen o ki, geçmişte fiziksel nesne tanımının kapsamında kabul edilmeyen şeylere yaklaşım, fiziksel nesne tanımının kendisinde ıslahat yapılması ile değişmiştir. Çağdaş zihin felsefesi için bunun anlamı, hâkim yaklaşım olan doğalcı kuramın, bugün bilim dışı

olarak nitelediği fenomenlerin bir gün “bilimsel” olduklarının anlaşılabilirliği ihtimalinin mevcut olmasıdır. Bu; zihinsel fenomenlerin, pozitivist bilim kıstaslarının dışında kalan yönlerinin ölçülebilir olmaması nedeniyle elenmesine dair ciddi bir eleştiridir.

Chomsky, Thomas Nagel’ı zikrederek zihin-beden problemine dair mevcut yaklaşımın problemleri yönlerinin olduğu konusunda kendisine destek bulur. Nagel’a göre; “zihin-beden problemi modern biçimiyle ancak on yedinci yüzyılda, fiziksel dünya hakkında hepimizin içerisinde yetiştiği bilimsel anlayışın doğuşu ile ortaya konulmuştu.” Fakat Newton’un sarstığı mekanik felsefe üzerinden anlam ifade eden bu anlayış beden ve zihnin doğası hakkında yeni bir izah olmadan ilerleyemez. Chomsky, zihinsel fenomenlere dair açıklamaların yüzyıl önceki kimyanın anlaşılma biçimi kadar “fiziksel” olup olmadığını sorgular. Veya neden zihinsel fenomenler, Newton’un okült kuvvetleri gibi fiziksel kabul edilmeyip “esrarlı”, “mantığa aykırı” bulunur? Chomsky, fizikselci anlayış biçimi içerisinde fiziksel fenomenlere bile fizik dünyasında yer bulamamak gibi bir durumun söz konusu olabileceğini söyler. Bu bakımdan doğalcı araştırmanın entelektüel karakterinin gücüne rağmen araştırma sahasının dar olabileceği ihtimalini hesaba katmak gerekir. Nagel’in, eleyici maddeciliğin [eliminitavizm] “Flaubert, Proust, Henry James gibi insanların alanı olan “ilkel kuram”ı [primitive theory] dışladığı fikrine başvuran Chomsky, bu fikri Nagel ile paylaşır gözükmektedir (Chomsky, 2000, s. 89-90; Chomsky, 2019, s. 153-154). Chomsky’nin doğalcılığa dair eleştirileri doğalcılığın içerisine sığmayan zihinsel fenomenler hakkındadır. Söz konusu eleştiriler bilim tarihindeki örneklerden beslenir. Zihinsel fenomenlerin varlığına dair tartışmayı zihin-beden problemi ve zihin felsefesi tartışma bağlamından alıp bilim tarihi bağlamına yerleştirir. Böylelikle Chomsky, zihin-beden probleminde çekirdek sorun olarak belirlediği “fizik”, “fiziksel” tanımından hareketle ve bu kavramların tarihsel süreçte geçirdiği değişimlere odaklanarak kavramların içeriklerinin değişiminin envanterini çıkarmış olur. Bir anlamda bilime yaklaşımın değişim istatistiğinden yararlanarak gelecekte gerçekleşebilecek paradigma değişimlerine dair öngörülerde bulunur.

1. Chomskyci Yöntemsel Doğalcılık

Chomsky, zihinsel fenomenler hakkında doğalcı açıklamanın bir gün fizikle birleşeceğine ve yeniden gözden geçirebileceğine ihtimal verir (Chomsky, 2019, s. 148-151). Bu bakımdan Chomsky, doğalcılığı bir yöntem olarak onaylar. Doğal dünyanın doğal fenomenlerini araştırırken benimsenen yolların zihin ve dil çalışmalarında da kullanılabilirliğini söyler.

İlkesel olarak zihinsel fenomenler hakkındaki açıklamalar bir gün fizikle birleşebilir. Chomsky'nin onayladığı biçimiyle yöntemsel doğalcılık üç temel fikir içerir:

- Zihinsel ve dilsel fenomenleri araştırırken doğal dünyanın diğer fenomenlerine nasıl yaklaşıyorsak zihin ve dil fenomenlerine de öyle yaklaşmamız gerekir.
- Yürütülen çalışmalar ile amacımız, yalnızca betimleyici değil aynı zamanda açıklayıcı değere sahip teoriler oluşturmaktır.
- Bu teoriler, nihayetinde “temel” doğa bilimlerindeki teorilerle bütünleştirilmelidir.

Dolayısıyla yöntemsel doğalcılık, dünyada nelerin olduğu, bu şeylerin doğasının ne olduğu ya da onlar hakkında nasıl bilgi sahibi olabileceğimiz hakkında bir doktrin değildir. John Collins'ten iktibasla yöntemsel doğalcılık, doğal dünyanın mahiyetine veya nasıl organize edildiğine dair açıklama yapma taahhüdünde bulunmaz. Daha ziyade, fenomenleri nasıl araştırmamız gerektiğine dair bir dizi çalışma varsayımı oluşturur. Bir anlamda, yöntemsel doğalcılığı, “yalnızca bir yöntem” olarak anlamak yerinde olur. Bu doğalcılık biçiminin, “teorik içgörü kazanmak için fenomenlere başlangıçta nasıl ve hangi ruhla yaklaşmamız gerektiğine dair bir doktrin” olduğunu söyleyebiliriz (Munkerud, 2011, s. 1-3).

Chomsky'nin yöntemsel doğalcılığı konuyu bilim ve felsefenin neliğine dair *Giriş* başlığında atıf yaptığımız tartışmaya getirir. Chomsky söz konusu tartışmada, her ne kadar bilim metodolojisine bağlılığını net biçimde ifade etse de kapsamı bakımından çağdaş bilim anlayışını eleştiren taraftadır. Söz konusu bilim anlayışına uygun zihin-beden modeli olduğu için doğalcılığı, dünyanın içerisinde yer alan her şeyi kuşatıcı bir teori geliştirmede için doğalcılığın “yeterli” gelmeyen kısımlarını irdelemektedir. Eleştirisini dile getirirken doğalcılığın ezici hâkimiyetinden kurtulamayacağını bilincindedir. Dahası bundan kurtulmak gibi bir gayesi de yoktur. Bilimin ortaya koyduğu ve koyacağı gerçeklerle oldukça barışıktır. Fakat bilimin, bilimcilik şeklinde bir ideolojiye dönüşmesinden rahatsızdır. Rahatsızlığını doğalcılık üzerinden eleştirir ve haklılığını bilim tarihinden sunduğu örneklerle destekler. Zira bu örneklerde tarihsel süreçte “Bilim budur.” dendiğinde anlaşılan şeyin ve bilim için çizilen sınırların nasıl değiştiğini görebiliriz. Örneğin Newton'un bilim tarihinde gerçekleştirdiği değişim, o dönemin bilim anlayışının sınırlarının dışındaydı. Tarihsel süreçte üst bilim olarak fizik kabul edilirken ve her bilimsel çalışmanın fizikle birleşmesi hayali mevcutken gerçekte fizik, sınırlarına kimyayı dâhil etmek suretiyle

sınırlarını genişletmek durumunda kalmıştır. Dolayısıyla Chomsky için bilimleri üst bir teoride birleştirme ideali [unity] ulaşılmak istenen bir şeyken, bu uğurda bilimsel indirgemeler yapmak arzu edilmez. Örneğin sağduyu kavramlarının, yönelimselliğin fizik potasında eritilmesi beklenmemelidir. Bu nedenle Chomsky bilimin önüne bilimciliğin geçmesini istemez. Bilimciliği bilimsel çalışma yürütmenin ötesinde bir ideoloji olarak kabul etmesi, metafizik doğalcılık-epistemik doğalcılık ile yöntemsel doğalcılık tasrihi yapmasının nedeni olarak düşünülebilir. Epistemik ve özellikle metafizik doğalcılık Chomsky için ideoloji gibidir. Bu nedenle birtakım ön kabullerle çalışma yürüttüğü gerekçesiyle metafizik ve epistemik doğalcılık kabul edilebilir yaklaşımlar değildir. Oysa yöntemsel doğalcılık, doğalcılığın sınırlarında kalmak ve bilimsel bir faaliyet yürütmeye uygun bir metot olmakla beraber metafizik ve epistemik doğalcılığın taşıdığı ön yargıları taşımaz. Dolayısıyla doğalcılığın bir yöntem olarak kullanılmasında Chomsky açısından sakınca yoktur. Chomsky'nin bilim anlayışı, bilimler arası birlik ideali taşımakla beraber, indirgemeci yaklaşımı onaylamaz. Chomsky sosyal bilimler kapsamındaki bir konunun, teorik olarak fen bilimleri ile birleşebileceğini söyler. Bunun için kendisine bilim tarihinden destek bulur. Ancak zihinsel fenomenlerin bilimler arası birlik ideali uğruna yok sayılmasını kabul etmez.

Giriş kısmında da söz ettiğimiz gibi doğalcılık ve özellikle onun zihni bedene indirgeyen biçimi zihinsel bazı fenomenleri bilimsel açıklama sahasının dışında bırakmaktadır. Bu tür bir doğalcılık anlayışının ideallerine bağlı kalındığında örneğin dilbilim, belirli insan tutumlarıyla, bakış açılarıyla veya bir dili konuşmak gibi sağduyu kavramlarını yansıtan herhangi bir yönelimsel fenomenle ilgilenemeyen âtil bir bilim haline gelebilir. Bu nedenle dil fenomeni hususunda ileri sürülebilecek tüm açıklamaları doğa bilimlerine entegre etmek pek mümkün gözükmemektedir. Dil kullanımı esnasında nesne olarak neyi aldığımız, nesnelere nasıl atıfta bulunduğumuz gibi sorular doğalcı ve indirgemeci bakış açısının dışında kalabilir. Ancak Chomsky'e göre, dilin bilimsel araştırmaya açık olan bir yönü de vardır. Kendisinin *i-dil* olarak nitelediği bu yön "doğal nesne" olarak adlandırılır ve bilimsel araştırma kapsamı içerisine dahil olur (Formigari, 2008, s. 33). Bu bağlamda dil konusu Chomsky'nin yöntemsel doğalcılığı için örnek bir fenomendir. Gelecek başlıkta Chomsky'nin doğalcılık eleştirisi ve yöntemsel doğalcılık savunusu için dili neden seçtiği hususunu açıklamaya çalışacağız.

B. Chomsky'nin Doğalcılığı Bağlamında Dile Dair Görüşlerinin Anlamı

1. Chomsky Neden Dili Örneklem Olarak Seçti?

Çağdaş felsefede ikiciliğe yönelik yoğun eleştirilerin hâkim söylem haline gelmesine rağmen doğalcı paradigmanın kapsamı dışında kalan kimi zihinsel niteliklerin varlığından doğan bir çeşit zor problem agnostisizmi olduğundan söz etmiştik. Zihin-beden problemi kapsamında doğalcı paradigma ile tatmin edici düzeyde açıklanamamış fenomenlerden nitelceler ve yönelimselliğe ilaveten dil konusunun da doğalcı zihin açıklamaları için kapsam dışı kaldığını söyleyebiliriz. Bu durumun zihin felsefesi içerisinde özellikle zihinsel fenomenlerin açıklanması hususunda ikinci bir meyile neden olduğundan söz etmek mümkün gözükmemektedir. İkinci iddiaları öne çıkaran temel savlardan biri, bahsi geçtiği üzere dil ve muhakeme ile ilgili olarak karşımıza çıkar. İnsanların sınırsız çeşitlilikte anlamları ifade edebildikleri bir dili öğrenebilme ve kullanabilme, yargılar verebilme ve yargılardan yargılara geçiş yapabilme yetkinlikleri bulunması ilginç bir zihinsel özellik olarak karşımıza çıkar. Söz konusu bu yetkinliklerin cisimsel olanın mekânında temsil ve taklit edilemeyeceği düşünülürse karşımıza doğalcılığın kapsamı dışında kalan bir nitelik çıkabilir (Çitil, 2018).⁶ Chomsky'nin doğalcılığa yönelik kapsam eleştirisi de buradan doğar. Kendisinin doğalcılığa bağlılığını ifade etmesine rağmen Chomsky'nin doğalcılığı, doğalcı tezin keyfi davrandığını düşündüğü hususlar üzerinden inşa olur. Örneğin, Chomsky'e göre, Quine'ın "Dünya, doğa bilimlerinin ifade ettiği

⁶ İkiciliği destekleyen ilk temel sava göre nitelcelerin (Lat. Qualia), yani insanın bilincine vardığı renklerin, kokuların, seslerin, tatların, dokunma yoluyla hissedilen benzeri özelliklerin, nasıl ortaya çıktıkları, cisimsel olanı esas alan bir çerçeve içerisinde hiçbir biçimde açıklanamaz. Örneğin, önümüzde duran bir şişenin rengini görme sürecimizle ilgili olarak, şişeden fotonların yansımaları, göz bebeğinden geçerek kırılması, gözün arka kısmındaki hücreleri çarparak uyarması, sinir uyarımlarının sinapslarla iletilmesi ve beynin belirli bir kısmına ulaşması, nedensel olarak doğru bir sıralama sunsa da ne tecrübe edilen bir "ben" in ne de tecrübeye ortaya çıkan rengin bir açıklaması olarak kabul edilemez. Bilincin veya bilincine varılanın fiziksel bir evrende nasıl ortaya çıkabildiği sorusu günümüzde zihin felsefesinin zor problemi (İng. hard problem of philosophy of mind) olarak da anılmaktadır. İkiciliği destekleyen ikinci temel sav, Franz Brentano'nun psikoloji ve felsefe literatürüne kazandırdığı zihnin yönelimselliği (İng. intentionality) kavramı ile ilgilidir. Bu terimin kökündeki "intensio" sözcüğü Arapça "manâ" sözcüğünün Latinceye çevirisidir. Bu itibarla zihnin yönelimsel olması demek zihnin kavrama, arzulama vb. fiillerinin fiile konu olan unsurları aşan bir nesneyi haiz olmasıdır. Örneğin zihin, bir yönüyle duyuşal alanda mevcut olan işaretlerin belirli bir biçimde düzenlenişine yönelip o işaretlerde bizatihi bulunmayan bir anlamı idrak edebilir. Zihnin bu özelliği onu cisimsel olan nesnelere ayırt etmektedir. Cisimsel etkileşimlerde bu anlamda bir yönelimselliğin bulunmadığı düşünülmektedir (Çitil, 2018).

gibidir.” tezindeki muğlaklık doğalcılığın keyfilidir. Chomsky, doğa biliminin ne olduğu tam olarak açıklanmadığı müddetçe, Quine’in ifade ettiği tarzda doğalcı tezin bir anlam ifade etmeyeceğini ve herhangi bir bilgi vermediğini söyler. Quine’in bilimin parçası olmak için nelere müsaade ettiğini sorgulayan Chomsky, kuarkların ya da nöronların Quine’dan bilimsel olanın sahasına geçiş izni aldığını söyler. Quine, dili de bilimsel sahaya dâhil eder. Fakat çağrışım veya koşullama gibi nöral mekanizmalar aracılığıyla nöral girdiye bağlandığını varsayarak dili bu sahaya dâhil eder. Bu bağlamda Quine, Chomsky’nin dil yaklaşımından ayrılır.⁷ Chomsky, Quine’in neleri bilimsel olarak onayladığı neleri onaylamadığı konusunda bir “gerekçesizlik” olduğunu söyler (Chomsky, 2019, s. 156-157).

Bilimsel olanın sınırlarına dair muğlaklık nedeniyle doğalcılığı eleştiren Chomsky, dil incelemelerinden beslenen bir doğalcılık anlayışı geliştirir. Chomsky’e göre dil incelemeleri insan doğasını anlamaya katkı sağlar. On dokuzuncu ve yirminci yüzyıllarda dilbilim, felsefe, psikoloji birbirinden ayrı bilim dalları olarak ayrı ayrı ilerlerken dil ve zihin ile ilgili soruların ortaya çıkışı, birbirinden ayrı olan bu alanların birleşmesini sağlamıştır. Chomsky için bilim dallarındaki bu ayrışma yapaydır ve bir gün sona erebilir. Bilimlerin nihai kerte de bir gün üst bir teoride birleşeceğine dair beklenti duyan Chomsky, dil incelemeleri için de benzer bir seyir beklentisindedir. Hatta ona göre, son dönemde dil ve zihin çalışmaları farklı disiplinlerin birleşmesi ile yön ve anlam kazanmıştır (Chomsky, 2011, s. 25).

Bu noktada yöntemsel doğalcılığın dilbilim ile nasıl birleştiğini anlamak için onun ne olduğunu yeniden hatırlamak iyi olur. Chomsky’nin makul bir doğalcılık biçimi olarak sunduğunu söyleyebileceğimiz yöntemsel doğalcılığı, dili doğal bir fenomen olarak görmeyi içeren metodolojik bir doktrindir ve bu yöntemle yürütülen çalışmaların amacı, ampirik veriler temelinde derin ilkelerin ve yapıların ortaya çıkarıldığı derin teorilere ulaşmaktır. Geliştirilen teorilerin son aşamada psikoloji, biyoloji, sinirbilim ve nihayetinde fizikteki teorilerle bütünleşmesi umulur. Yöntemsel doğalcılık Chomsky için tekçidir. Bu tekçilik daha evvel bahsi geçen, bilimsel çalışma disiplinlerinde ortak bir yol belirlenmesi ideali [unity] olarak düşünülebilir. Chomsky dile dünyadaki diğer fenomenlere yaklaştığımız gibi yaklaşmamızı ister. Fakat bu anlamda bir tekçilik, dilin bütünüyle fiziksel fenomenler gibi incelenmesi gerektiği şeklinde anlaşılmalıdır. Chomsky için dilin doğal fenomen oluşunu metafiziksel anlam yüklü bir kavram değil,

⁷ Chomsky ve Quine’in dile dair yaklaşımları hakkında ilave bilgiler için şu çalışmaya müracaat edilebilir. Bk. (Smith, 2013).

yalnızca bilimsel pratiği tanımlamanın bir yolu olarak anlamak daha doğru olabilir (Munkerud, 2011, s. 4-14). Bu nedenle Chomskyci doğalcılığı bir'likçi bir bilim felsefesi anlayışının sonucunda doğmuş bilim metodu olarak düşünmek doğru olacaktır. Ancak onun dilin bütünüyle fiziksel fenomenler gibi incelenmesi hususuna düştüğü şerhi de görmezden gelmemek gerekir. Dilde derin yapıların olduğuna dair görüşü ve buna çizdiği doğuştancı izlek onun yöntemsel ikici olarak görülmesine neden olan husus olacaktır.

Yöntemsel doğalcılık çerçevesindeki tekçilik, dile ilişkin açıklayıcı teorilerin diğer bilimlerle bütünleşmesi idealidir. Başka bir deyişle verilere dayanarak yaptığımız açıklamalar nihayetinde psikoloji, biyoloji ve fizikteki açıklamalarla, teorilerle uyumlu olmalıdır. Chomsky'ye göre böyle bir uyumluluk mutlaka indirgeme yapmayı gerektirmez. Beyin farklı seviyelerde anlaşılabilir. Chomsky'nin zihin ve dil çalışmalarında benimsediği yaklaşım olan hesaplamacı zihin kuramı, farklı seviyelerde çalışan diğer teorilerle -örneğin moleküller hakkında bir teoriyle- aynı kelime dağarcığını kullanmayabilir. Eğer teoriler uyuşmuyorsa, her zaman en temel bilim olarak kabul edilen fiziğin haklı, diğerinin yanlış olduğu söylenemez. Daha evvel söz ettiğimiz gibi Chomsky, bilim tarihi boyunca, birleşmenin devam etmesi için daha temel bilim olarak kabul edilen dalın kendisinin revize edildiğinin birden fazla kez gerçekleştiğine işaret eder. Her halükârda, birleşme şu anda sadece bir umut olarak yaşamaktadır. Hatta Chomsky, zihin çalışmalarında iki cenah olarak zikrettiği hesaplamacı yaklaşım ve nörobilimsel yaklaşımın bile şu an için birleşmediğinden söz eder. Bu durumda nihai birleşmenin nasıl ilerleyebileceğini veya birleştirmeye çalışmak için doğru kategorilere ulaşip ulaşamayacağımızı da henüz bilmiyoruz (Munkerud, 2011, s. 8).

Başlangıçta Chomsky'yi dil çalışmalarına yönelten muharrik unsur, dilin mahiyeti ve öğrenilmesi hakkında deneyci bakışın hâkim olmasıydı. Chomsky, dilbilimle ilgilenmeye başladığı dönemlerde dilin mahiyeti ve öğrenilmesi ile ilgili tartışmalarda hâkim olan deneyci bakış açısını kabul etmemektedir. Skinner gibi davranışçı psikologlar ya da Quine gibi pragmatist felsefeciler tarafından savunulan görüşlere karşı çıkar. Chomsky dili bir canlı türü, doğal bir varlık olarak kabul edilen insanların bir kapasitesi biçiminde ele alır (Çitil, 2014, s. 184-187). Chomsky, Stephen Stich'in Dekartçı ikiciliğin gerilemesine dair fikirlerine başvurur. Dekartçı ikiciliğin gerilemesiyle felsefecilerin zihinsel olanı, fiziksel olanın içine yerleştirmek için bir yol aramaya başladıklarından söz eden Stich, felsefecilerin bu yolu zihinsel olayları fiziksel dünyadaki bazı olaylar kategorisiyle özdeşleştirerek inşa ettiklerini söyler. Zihinsel fenomenleri, fiziksel dünyaya yerleştirme girişimi iki biçimde gerçekleşebilir: Birinci biçimde, zihinsel sözcük dağarcığı

nörolojik terimlerle tanımlanır. İkinci biçimde zihinsel kavramlar felsefi davranışçılığa varacak biçimde davranışlar üzerinden analiz edilir. Stich'e göre felsefe tarihinde davranışçı analiz ağır basmıştır (Chomsky, 2019, s. 172). Skinner'ın savunduğu bu davranışçı çizgi, diğer öğrenme türleri açısından geçerli olan mekanizmaların, bir çocuğa dil öğretilmesi için de geçerli olduğudur. Skinnercı anlayış kapsamında bu mekanizmalar aracılığıyla çevreyi kopyalama ve ezberleme davranışları ile öğrenmenin gerçekleştiği kabul edilmekteydi. Bu bakış açısı, bir çocuğun dili etrafındaki kişilerin davranışlarını taklit etme yoluyla öğrendiğini ileri sürer. Chomsky ise dilin bu şekilde öğrenilemeyecek kadar karmaşık olduğunu ifade eder. Bu nedenle doğal dillerin belli bazı yollarla edinilmesi için doğuştan bir yatkınlığa sahip olduğumuzu varsayar (Özen Baykent, 2015, s. 124).

Chomsky dilin nasıl kullanıldığını, edinildiğini anlamak amacıyla; ilk çocuklukta gelişen ve gözlemlediğimiz davranışları belirlemek için başka birçok etmenle etkileşimde olan bir bilişsel dizge oluşturmak gerektiğini söyler. Bu bilişsel dizge ile davranışın temelinde bulunan ama davranışta doğrudan ya da basit bir biçimde gerçekleşmeyen dil edinci dizgesini incelemek gerekir (Chomsky, 2011, s. 29). Chomsky için dil çalışmalarında o dönemin (2006 yılı) en umut verici yaklaşımı, dilsel fenomenler ile zihinsel fenomenlerin tastamam betimlenmesi ve varsayılan zihin yapıları ile süreçlerin fizyolojik yapıyla ilişkilendirilmeden veya zihnin işlevlerinin fiziksel nedenler ile açıklanmadan fenomenleri açıklayabilecek soyut ve kuramsal bir düzenek geliştirmektir. Akılcı dil felsefesi [rationalist philosophy of language] olarak nitelediği bu yaklaşımın on yedinci yüzyılda diğer gelişmelerle birleşerek genel nitelikli ilk dilsel yapı kuramını oluşturduğunu söyler. Buna felsefi dilbilgisi veya evrensel dilbilgisi demiştir (Chomsky, 2011, s. 41). Chomsky'de içselci anlambilimin bir parçası olan i-dil, biyolojik dünyanın diğer bölümlerine çok benzediği için doğalcı araştırmanın bir nesnesi olarak nitelendirilir (Formigari, 2008, s. 34).

Chomskyci dil anlayışı içerisinde başvurulması gereken birkaç temel kavram söz konusudur. Bu kavramlardan biri evrensel dilbilgisidir. Söz konusu kavram, dilin genlerle kodlanmış ve formel kuralları içeren, kalıtım yoluyla aktarılan bir yetenek olduğu fikrini içerir. Evrensel dilbilgisi fikri, dil yetisinin doğuştanlığını kabul ederek davranışçı açıklamalara karşı durur. Bir diğer önemli kavram edinç ise, dilin insanda a priori varlığı, doğuştan gelen yeti oluşunu ifade eden kavramdır. Edinç, bir dilde daha evvel hiç üretilmemiş cümlelerin insanlar tarafından hem üretilmesini hem yorumlanabilmesini sağlayan içsel dilbilgisidir. Bu anlamda üretici dilbilgisi içerisinde yaratıcı bir yönü vardır. Cümlelerin dil kuralları tarafından

belirlenmiş içkin bir anlamı olduğu, dili konuşan kişinin cümlenin fonetik ve semantik içeriğini belirleyen kurallar dizgesini “bir yolla” içselleştirmiş olmasına dil edinci denir. Gözlenen gerçek dil kullanımı ise dil edimidir (Chomsky, 2011, s. 183). Dil edincinin dışavurumu, kullanımı; edimdir. Bir anlamda edinç, dilin insan bedenindeki ve zihnindeki potansiyel varlığı, edim de bu potansiyelin açığa çıkmış halidir.

Chomsky, dil edincini “davranışın temelinde bulunan, olasılık bakımından sınırsız sayıda bir dizi cümlenin biçimini ve özgül anlamını belirlemek için etkileşimde bulunan kuralların oluşturduğu soyut bir dizge” olarak tanımlar. Bu tanımla, Humbolt’tan alıntılanarak “yapısal bakımdan düzenli, eklemlenmiş simgeleri bir düşünce anlatımı konumuna yükseltmekten oluşan zihin ediminin temelinde bulunan süreçlerin meydana getirdiği kalıcı ve değişmez dizge” şeklinde dilin biçimini açıklayarak genişletir. Söz konusu dilbilgisi anlayışı, dili “üretim yasaları sabit ve değişmez ama bu yasaların uygulanma alanları, özel uygulama biçimleri belirlenmeden kalan, yinelemeli olarak üretilmiş dizge” olarak tanımlar (Chomsky, 2011, s. 122-123). Dilin yaratıcı olan ve “sonsuz” olan yönü burasıdır. Bu bakımdan dilde biyolojide olanın, aktarılanın ötesinde bir yön var gibi gözükmektedir.

2. Chomsky’ci Dil Anlayışının Keyfiyetinden Kaynaklanan İkicilik

Bahsi geçen fikirleri çerçevesinde Chomsky’nin insanın boş bir levha olarak doğup çevresindeki dili deneyimledikçe dili öğrenme yetisine sahip olduğunu kabul etmediği anlaşılabilir. Fakat aynı şekilde Chomsky, insanın bir dilin bilgisi ile dünyaya geldiği fikrini de kabul etmez. Chomsky, Platonculuk yaptığı şeklinde eleştirilirken dünyaya bir dilin bilgisiyle geldiğimiz fikrini aslında savunmuyor olması ise, insanın belirli bir dilin bilgisiyle dünyaya geldiğini kabul etmemek anlamındadır.⁸ Doğuştan getirilmiş olan şey “olası gramerlerin oluşturduğu sonlu kümelerin üstü kapalı bilgisidir.” Örneğin bir bebek doğuştan olası dil birimlerinin sonlu kümesinin üstü kapalı bilgisine sahip olarak dünyaya gelmiştir. Söz konusu bebek onları birleştirme yollarının bilgisi ile donatılmıştır ve maruz kaldığı belli dil örneklerini dinleyerek zihnindeki olası gramerler kümesinden duymakta olduğu grameri seçmektedir (Özen Baykent, 2015, s. 119). Bu noktada Chomsky’nin doğalcılık anlayışı ve savunduğu doğalcılık biçimi

⁸ Chomsky, *Dil ve Zihin*’de Wilhelm von Humboldt’un dil kuramından bahsederken söz konusu kuramda Platoncu öğelerin yaygın olduğundan söz eder. Chomsky’nin dil kuramının Platoncu olduğu gerekçesiyle eleştirilmesi, hatta buradan kendisinin yöntemsel ikici olduğu sonucuna varılması ile onun Platoncu anlayışın varlığını Humboldt üzerinden zikretmesi ilginç bir husustur (Chomsky, 2011, s. 130).

içerisinde dile dair görüşlerinin anlamı üzerine düşünmek gerekir. Chomsky’i ikicilikle itham ettiren ve onun yöntemsel ikici olarak görülmesine sebep olan husus buradan neşet eder. Örneğin bir yoruma göre Chomsky’nin yaklaşımı, temelleri on yedinci yüzyıl Descartes felsefesine dayanan bir düşünsel geleneğin yirmi birinci yüzyılda yeniden gündeme getirilmesini sağlamıştır. Söz konusu yaklaşım, ampirizm ve pozitivist bilim ve felsefe çevrelerinde geniş ölçüde kabul gördüğü bir dönemde, Chomsky’nin Dekartçı rasyonalist yaklaşımı yeniden gündeme getirmesi olarak yorumlanabilir. Öte yandan “bilginin bir hatırlama olduğu ve düşüncelerin insan zihninde idealar biçiminde önceden bulunduğu” iddiaları Platon’u anımsatır. Doğustancı dil yaklaşımının bu bağlamda Platoncu yaklaşımın uzantısı olarak Chomsky’nin dil kuramında izi sürülebilir (Müldür, 2016, s. 2-6).

Chomsky’de dilin organ olması hasebiyle biyolojik bir karşılığı da vardır. Bu bakımdan nörobilimsel dayanağı vardır ve bilimsel yöntemle incelemeye uygundur. Fakat aynı zamanda dilin biyolojik yapısını aşan bir iskeleti vardır. Chomsky her ne kadar dilin biyolojik zemininden söz etse de “görünmeyen” iskeletinden söz ettiği yerde ikicilikten söz edilmeye başlanır. Ayrıca belirtmek gerekir ki, çağdaş felsefede doğustancılık, Platoncu bir hatırlama fikrini içermekten öte bir anlama gelmeye başlamıştır. Çağdaş düşüncede doğustancı görüşler, doğalcılığın felsefeye hâkimiyeti ile genetik temelli biyolojik bakış açısı ile buluşmuştur. Bu bağlamda Chomsky’nin dilden artık “dil organı” biçiminde söz etmeye başladığını göz önünde bulundurmak gerekir. Felsefe tarihindeki “hatırlama”, artık biyolojik bir hatırlamadır.⁹

Chomsky’e göre dilin doğalcı metotla araştırılması mümkündür. Çağdaş bilimsel verilere sadık bir doğalcı olarak Chomsky için dil incelemeleri ve bu sahada Chomsky’nin ortaya koyduğu fikirler hem doğalcılığa hem de doğalcılığın sınırlarını revize etme fikrine uygundur. Ancak Chomsky’nin yöntemsel doğalcılığı dile dair görüşleri yukarıda yer verdiğimiz açıklamalar ve yorumlar çerçevesinde yöntemsel bakımdan ikici görüldüğü için eleştirilmiştir. Chomsky yöntemsel ikiciliğin, zihin ve dil incelemelerinde yakın dönem felsefedeki önemli izleklerden biri olduğunu düşünür. Chomsky’nin dil incelemeleri ile zihne dair açıklayıcı kuramlar sunulmasında yöntemsel doğalcılığa riayet etmenin olumlu etkileri olduğu

⁹ Felsefe tarihinde Platon’u anımsatan hatırlama kavramının Chomsky’nin dil kuramında biyolojik bir hatırlamaya dönüşmesi, çağdaş zihin felsefesinde doğalcılığın hâkimiyeti olarak görülebilir ve doğalcılığın doğustancı yaklaşımlara bile sirayet ettiği şeklinde yorumlanabilir.

fikrinin belirgin olduğunu unutmamak gerekir (Chomsky, 2019, s. 136-137). Öte yandan Chomsky'nin dilin insanda tümel biçimde var olduğunu savunması, belirgin bir davranışçılık eleştirisidir. Chomsky'i, hem insanın tabula rasa olarak dünyaya geldiğini ve tamamen davranışçı bir öğrenme süreci ile zihinsel tekâmülünü tamamladığını kabul etmez hem de doğuştan gelen dil edincini genelleyerek genetikçi biyolojik belirlenimi onaylamaz. Chomsky'nin tavrı bu iki yol arasındadır. Bu bağlamda yöntemsel doğalcılığı biraz da orta yolculuktur.

Chomsky, doğanın kendi kendine işleyen bir fiziki yapı olduğunu ifade etmekte bir beis görmez. Evrende aşkın nedenler varsa bile dil bilim bu aşkın nedenleri konu etmez. Dünya içerisinde hemen her konu doğa bilimlerinin sınırları içerisinde incelenmeye uygundur. Fakat bunu indirgemeci biçimde yapmayı makul görmez. Zira yönelimsellik gibi özellikler indirgeme yapılan doğa bilimin sınırlarına uygun değildir. Bu bakımdan yöntemsel açıdan doğalcılık mümkün gözükmemektedir. Fakat süreç devam etmekte olduğu için yöntemsel doğalcılığın nihai haliyle hemen her şeye yanıt verecek durumda olduğunu düşünmek için henüz erkendir. Bu sırada dil araştırması yapmak zihni anlamaya yardım edebilir. Fakat hücrelerin dili nasıl ürettiği, çevresel girdileri çıktılara nasıl dönüştürdükleri, kurallılık dizilerini nasıl takip ettikleri gibi sorular, insan biyolojisine odaklanarak ve doğalcılığa sıkı sıkıya bağlı kalarak yanıtlanabilecek sorular gibi gözükmemektedir. Bunlara ilkesel açıdan yanıt vermek mümkündür ancak henüz yanıtlar keşfedilmemiştir. Bu nedenle Chomsky dile hesaplamacı kuram ile yaklaşmayı uygun bulur. Chomsky için hesaplamacı kuram, dil ve zihin incelemelerini kolaylaştıran bir yoldur. Dili; girdi-çıkı sistemi gibi kabul etmek, aldığı girdilere karşı dilin gramerine uygun cümleler üreten bir program gibi düşünmek ve o programın ilkelerini ve parametrelerini [principles and parameters] araştırmaya devam etmek, dil ve zihne dair yöneylem araştırması gerçekleştirdikten sonra benimsenmesi en uygun tavır olacaktır. Chomsky'e göre dili üreten yapıyı açıklamaya çalışırken biyoloji ve nörobilime katı biçimde bağlanmak tek seçenek değildir. Dili üreten temel matematiksel yapıyı çözmeye çalışmak makul bir yaklaşım olabilir. Tam bu noktada Chomsky yöntemsel doğalcılıktan farklılaşarak bir anlamda yan yola sapar. Bu nedenle yöntemsel ikici olur. Ancak Chomsky'i yöntemsel açıdan ikici yapan bu tavır, belki de doğalcılığın yetmediği yerlerde insanın zihinsel yapısını açıklamak için alternatif ve iyi bir güzergâh olabilir.

Chomsky'nin yöntemsel ikicilikle suçlanmasına neden olan dil görüşünün bir veçhesi; onun, dili hesaplamacı yaklaşım içerisinde açıklanabilir bir fenomen olarak görmesidir. Bir yandan yöntemsel doğalcılık

içerisinde, insan zihnini ve dilini diğer doğal fenomenler gibi araştırmayı teklif ederken öte yandan dil ve zihni hesaplama kuram içerisinde çözümlemeyi önerir. Bu bakımdan Chomsky yöntemsel ikici olarak kabul edilebilir. Hesaplama dilbilim, sözlü veya yazılı dili işleyen, üreten eserler oluşturmakla ilgilenen bilim ve mühendislik yaklaşımıdır. Dili zihnin aynası olarak düşünürsek hesaplama dilbilim içerisinde dilin çözümlenmesi düşünce ve zekâ hakkında bilgi vermiş olacaktır. Dil, doğal ve çok yönlü bir iletişim aracı olduğu için dil bakımından gelişmiş bilgisayarlar makine ve yazılımlarla iletişimimizi kolaylaştıracaktır. En kapsamlı haliyle hesaplama dilbilim yaklaşımının amacı; sentaktik ve semantik analizin hesap kuramsal olarak takibini mümkün kılacak şekilde dilleri karakterize etmek için dillerin gramatik ve semantik çerçevelerinin formülasyonunu yapmak, dilin hem yapısal hem de istatistiksel özelliklerinden yararlanan çalışma tekniklerini ve öğrenme ilkelerini keşfetmek, nihayetinde dil işleme ve dil öğrenmenin beyinde nasıl gerçekleştiğine dair bilişsel ve sinirbilimsel hesaplama modelleri geliştirmektir. Hesaplama dil kuramı; bir konuyla ilgili metin yazımı, bilgisayar temelli başarılı çeviri metinleri elde etme, soru-cevap geliştirebilme, bir metni özetleme, konuşulan ve yazılı bir metnin duygusal, psikolojik tahlili, tıbbi danışmanlık, seyahat planlaması gibi konularda hizmet verebilme ve diyalog kurabilme gibi uygulamalı beklentileri taşır. Ayrıca bir makinenin dil edinme, bir metinden bilgi elde etme gibi konularda insan benzeri yetenekler gösterecek kadar gelişmesini bekler. Hesaplama dilbilimde teorik ve pratik araştırmalarda kullanılan yöntemler, genellikle teorik dilbilim, felsefi mantık, bilişsel bilim (özellikle psikodilbilim) ve bilgisayar bilimindeki teori ve bulgulara dayanmaktadır (Schubert, 2020).¹⁰ Chomsky, yöntemsel doğalcılığını dil ve zihnin, doğal nesnelere araştırma yollarımızdan başka bir şekilde incelenmesi gerektiği doktrini olan yöntemsel ikiciliğe karşı konumlandırır. Bununla birlikte, onun ikiciliği farklı bir düzeyde, dil ve zihin ortak bir arayüze sahip olsalar da onları ayrık iki sistem -hesaplama sistem ve kavramsal-yönelimsel sistem- olarak yeniden konumlandırmasında bulunabilir. Bu, dil bilimleri için, yeterlilik ve performansın, dil ve konuşmanın, biçimsel özellikler ve anlamsal özelliklerin (a priori ve a posteriori özelliklerin) sonuçta epistemolojik olarak bağlantısız iki alan olarak ele alınmasına yol açan bir problemi öne çıkarır. Formigari, Chomsky'nin yazılarında durumun gerçekten de böyle olduğuna neredeyse

¹⁰ Hesaplama dil kuramının dil analizi yoluyla nihai kerte yapay zekâ çalışmalarıyla ilgisi söz konusudur. Hesaplama kuram, dilin zihnin evi olduğu fikrini ön kabul olarak alır. Dili, zihni yansıtan bir ayna olarak düşünür ve bu bağlamda dil incelemeleri yoluyla insan zihnini anlamayı ve belki de üretmeyi hedefler.

hiç şüphe bırakmayan pasajlar olduğunu söyler. Formigari, Chomsky'nin bu durumu dramatik biçimde bir pasajda, “doğalcı yaklaşımın kendi yolunu izlediğini ve bizim olağan konuşma ve düşünme yollarımızdan ayrı ve paralel bir dünya resmi ürettiğini” belirtmesiyle onadığını ifade eder (Formigari, 2008, s. 34). Chomsky'nin ikiciliği, kökensel olarak iki ayrı tözü kabul eden bir ikicilik değildir. Bu ikicilik; bilimleri üst bir teoride birleştirme ideali ve yöntemsel bakımdan doğalcılığı kabul ederken ilaveten dil araştırmasında hesaplamacı yaklaşımı benimsemek bağlamında bir ikiciliktir. Dili biyolojik organizmanın dışavurumu olarak incelenebilecek bir nesne olarak görmek doğalcılıktır. Dilin temelindeki matematiksel yapıyı keşif ve bu yapının analizi yoluyla insan zihninin anlaşılma gayreti ise hâlâ doğalcılığın içerisinde barınmaya devam eden bir ikicilik olarak düşünülebilir.

Bahsi geçen nedenlerden dolayı Chomsky'nin dilbilim metodolojisi ikici bulunmuş ve bunun bilimsel ilkelerle çeliştiğine dair eleştiriler dile getirilmiştir. Bunlardan birisi dilbilimin bilimsel metottan ayrıldığı bir nokta olduğunu kabul ederken bu noktayı ikiciliğin doğduğu yer olarak işaret eder. Johnson, yöntemsel ikiciliğin bilimle çeliştiğini söylerken bilimin bu yolla ilerleyemeyeceğini savunur. Dilbilim henüz keşif aşamasındadır. Bundan kaynaklı dilbilimi bilimsel almanın tercih meselesi olduğunun yanığı olduğunu ifade eder ve dilbilimin felsefi olarak da çalışılabileceğine karşı çıkar. Bu tavırla dilbilim teşekkül sürecindeyken onu yıkmak niyetinde olmadığını ancak felsefenin beynimizde küçük periler olduğu şeklinde bir yanılısamaya neden olduğu için dilbilime uygulanmaması gerektiğini söyler (Johnson, 2007). Bu ifadeler açık bir ikicilik eleştirisidir. Chomskyci dilbilim yönteminin ikicilik doğurduğu iddiası ile bu yöntem bilim dışı bulunur. İkicilikle anılan homunkulus fikrini çağrıştıran “beynimizde küçük periler” olduğu vurgusu ile bu eleştiri tarihsel sürece telmih ile Chomsky'yi bilim sahasının dışına itmeye çalışır. Formigari de *Giriş* başlığında yer verdiğimiz doğalcılığın tanımı çerçevesinde düşünüldüğünde Chomsky'nin teorisinin yarım yamalak bir doğalcılık olduğunu, dili ikiye bölen ve bir kısmını araştırma sahasının dışında bırakan kısmi bir teori olduğunu söyleyerek ikicilik eleştirilerine katılır gözükmektedir (Formigari, 2008, s. 34-35).

Sonuç

Chomsky'nin doğalcılığa yönelik eleştirilerinin ilk zeminini, kanaatimizce felsefe ve bilimin neliğine dair kadim tartışmada bulmak mümkündür. Bu tartışma bilimler arasında bir hiyerarşi olup olmadığı ve bilim yaparken nelere dikkat edilmesi gerektiği sorularıyla ilişkilidir. “Bilimsel araştırma yürütülürken takip edilmesi gereken en muteber izlek

nedir?" sorusu çerçevesinde Chomsky çağdaş bilimin ve metodolojisinin hâkimiyetini kabul etmiş gözükmektedir. Ancak onun bilime ve bilimsel yöntemle sadakatinin, söz konusu anlayışın bilimcilik ideolojisine dönüştüğü yerde sona erdiğini söylemek mümkündür. Bu noktayı tarihsel süreçte bilimin kapsamı dışında bıraktığı fenomenlerin bilim tarihi içerisinde bilimin sınırlarının genişlemesi suretiyle yeniden bilimin kapsamına alınmasını dile getirerek ifade ettiğini söylemek mümkündür. Chomsky'nin aktardığı örneklerden ve dil anlayışından onun doğalcılıktan anladığı biçimin mutlak indirgemeci olduğunu söyleyebiliriz. Bu noktada indirgeme ve doğallaştırmayı tefrik etmek gerektiği kanaatindeyiz. Bilimsel araştırma programına ve bilimler arası birlik idealine sadakatinden anlaşılmalıdır ki Chomsky'nin eleştirdiği doğalcılık, doğalcılığın indirgemeci biçimidir. İndirgemeci anlayış; bilimsel araştırma programının araştırma kapsamı dışında bıraktığı nitelceler, yönelimsellik ve dil gibi fenomenleri görmezden geldiği için Chomsky indirgemeci doğalcılığı eleştiri konusu yapmakta haklıdır.

Chomskyci anlayış çerçevesinde dilin doğuşu ve tesisinde klasik bilim anlayışı sınırları içerisinde anlaşılmaya müsait olmayan kısımlar olduğunu söylemek mümkündür. Dil klasik doğalcı bilim metoduyla anlaşılacağı için, dil örnekleme doğalcılık eleştirisi için iyi bir zemin oluşturmaktadır. Chomskyci dil anlayışında; dilin evrensel dil grameri biçiminde insanda tümel olarak var olan biçimi, bu biçimin çevresel uyaranlar aracılığıyla öğrenme yoluyla spesifik bir dilin edimi haline gelmesi ve ilaveten öğrenilen dilin belirlediği sınırları aşan üretici bir yapıya sahip olması gibi hususlar öne çıkmaktadır. Bu hususlar nedeniyle dilin tümel bilgisinin ve sınırlı yapının sınırsız üretim kapasitesinin klasik bilim anlayışının dışında kaldığını söyleyebiliriz. Aynı zamanda bu, klasik bilim anlayışının taşıyıcısı olarak kabul ettiğimiz doğalcılığın sınırlarını aşmaktadır. Bahsi geçtiği üzere bunlar, Chomsky'yi Platon çizgisinin devamında konumlandıran hususlardır. Dilin kaynağını tayin ederken benimsenen bu yaklaşıma karşın, dili hesaplamacı kuram içerisinde mühendislik temelli bir yolla anlamayı teklif etmenin ilginç olduğu bir gerçektir. Kanaatimizce Chomsky'yi yöntemsel ikici ithamıyla karşı karşıya bırakan bu bağlam, üçüncü bir yolu ihtiva ediyor gibidir. Platoncu dil anlayışı, doğalcı anlayışa bağlılık ve hesaplamacı dil analizi ile Chomsky'nin üç farklı biçimi buluşturduğu söylenebilir. Bahsi geçen üç unsurlu doğalcı anlayış ile Chomsky'nin doğalcılığının hem bilimsel yöntemle sadakat hem de zihinsel fenomenleri tanımak açısından başarılı bir doğalcılık biçimi olduğu söyleyebiliriz.

Teşekkür:

Bu makalenin yazım sürecindeki katkılarından dolayı Prof. Dr. Ahmet Ayhan ÇİTİL'e teşekkür ederim.

Beyanname:

1. Özgünlük Beyanı:

Bu çalışma, "Çağdaş Felsefede Geliştirilen Doğalcı Zihin Kuramlarının Etik ve Teolojik İçerimleri" başlıklı doktora tezinden üretilmiştir. Tez danışmanları, makale yazarlığından feragat etmişlerdir.

2. Etik Kurul İzni:

Etik Kurul İzni gerekmemektedir.

3. Finansman/Destek:

Bu çalışma herhangi bir finansman ya da destek almamıştır.

4. Katkı Oranı Beyanı:

Yazar, makaleye başkasının katkıda bulunmadığını beyan etmektedir.

5. Çıkar Çatışması Beyanı:

Yazar, herhangi bir çıkar çatışması olmadığını beyan etmektedir.

KAYNAKÇA

ARSLAN, İ. (2016). *Çağdaş Doğa Düşüncesi*. İstanbul: Küre Yayınları.

CHOMSKY, N. (2000). *New Horizons in The Study of Language and Mind*. New York: Cambridge University Press.

CHOMSKY, N. (2011). *Dil ve Zihin*. A. Kocaman (Çev.). Ankara: Bilgesu Yayıncılık.

CHOMSKY, N. (2019). *Dil ve Zihin İncelemelerinde Yeni Ufuklar*. F. B. Aydar (Çev.). İstanbul: Boğaziçi Üniversitesi Yayınevi.

ÇİTİL, A. A. (2014). *Çağdaş Felsefeden Kesitler*. İstanbul: İstanbul Üniversitesi AUZEF Yayınları.

ÇİTİL, A. A. (2018). Yapay Zekâ ve İnsan Zekâsının Karşılaştırılması. *Sabah Ülkesi*. Erişim Tarihi: 30.05.2018.

<https://www.sabahulkesi.com/2018/05/09/yapay-zeka-ve-insan->

zekasi-karsilastirmasi/

- FORMİGARİ, L. (2008). Philosophical Naturalism and Linguistic. Klaas Willems ve Ludovic De Cuypere (Ed.), *Naturalness and Iconicity in Language* içinde (s.25-46). Amsterdam / Philadelphia: John Benjamins Publishing Company.
- HORST, S. (2009). Naturalisms in Philosophy of Mind. *Philosophy Compass*, 4(1), 219-254. <https://doi.org/10.1111/j.1747-9991.2008.00191.x>
- JACOB, P. (2010). The Scope and Limits of Chomsky's Naturalism. Franck, J. ve B. Jean (Ed.), *Chomsky notebook* içinde (s. 211-234). New York, NY, USA: Columbia University Press.
- JOHNSON, K. (2007). The Legacy of Methodological Dualism. *Mind & language*, 22(4), 366-401. <https://doi.org/10.1111/j.1468-0017.2007.00313.x>
- KOYUNCU, M. (2022). "Çağdaş Felsefede Geliştirilen Doğalcı Zihin Kuramlarının Etik ve Teolojik İçerimleri". Doktora Tezi, Çukurova Üniversitesi.
- MUNKERUD, E. (2011). *Chomsky's Methodological Naturalism: And Its Bearing on Referential Semantics*. (Master's thesis). University of Oslo, Oslo.
- MÜLDÜR, F. (2016). *Noam Chomsky'de "Evrensel Dilbilgisi" Kavramı: Gelişimi, Kapsamı ve Başlıca Dil Yaklaşımları İçindeki Yeri*, (Yayımlanmamış yüksek lisans tezi). Artuklu Üniversitesi, Mardin.
- NAGEL, T. (2012). *Mind and Cosmos*. New York: Oxford University Press.
- SMİTH, B. C. (2014). Quine and Chomsky on the Ins and Outs of Language. Harman, G. & Lepore, E. (Eds.), *A Companion to WVO Quine* içinde (483-507). <https://doi.org/10.1002/9781118607992.ch23>
- ÖZEN BAYKENT, U. (2015). *Chomsky'nin Bilişselci Dil Yaklaşımının Yabancı Dil Eğitiminde Uygulanabilirliğine İlişkin Bir Soruşturma*. (Yayımlanmamış doktora tezi). Uludağ Üniversitesi, Bursa.
- PAPİNEAU, D. (2021). Naturalism. Edward N. Zalta (Ed.) *The Stanford Encyclopedia of Philosophy* içinde. <https://plato.stanford.edu/archives/sum2021/entries/naturalism/>
- SCHUBERT, L. (2014). Computational Linguistics. Edward N. Zalta (Ed.) *The Stanford Encyclopedia of Philosophy* içinde. <https://plato.stanford.edu/archives/spr2020/entries/computational-linguistics/>

CHOMSKY'S VIEWS ON NATURALISM AND THE MIDDLE WAY OF HIS METHODOLOGICAL NATURALISM

 Merve KOYUNCU^a

Extended Abstract

In contemporary philosophy of mind, there are many theories that try to explain the nature of human being. One of these theories is naturalism. In the mind-body problem, naturalism is an attempt to explain the human mind on the axis of science such as biology, physics, and neuroscience. Naturalism can be roughly defined as the idea that reality contains no supernatural element. In this context, naturalism is opposed to classical dualism and is monistic. However, there is no single form of the naturalist approach. It contains different forms of naturalism. Some of these forms maintain the view that reality does not contain supernatural elements in the mind-body problem. The meaning of the idea that reality does not contain supernatural elements in the mind-body problem is to explain the mind by reducing it to the body. This approach tries to define human based on his biological structure against the idea of substantial dualism. However, this form of naturalism leaves some questions unanswered about what the mind and mental phenomena are. These issues, which are left unanswered, are matters such as qualia, intentionality, free will, and language, which are outside the explanatory limits of naturalism, which tries to explain human by reducing him to his biological structure. Due to the aforementioned issues, naturalism has been criticized in contemporary philosophy. The existence of mental phenomena outside the scope of the reductionist explanation in the naturalist approach has raised some doubts about naturalism.

Noam Chomsky is one of those thinkers who are aware of the problems left unanswered by naturalism in the explanation of mental phenomena. However, in contemporary philosophy, criticizing naturalism is sometimes

^a Res. Asst. Ph.D., Çukurova University, koyuncum@cu.edu.tr

considered to be unscientific, since naturalism is considered the only form of scientific method. Chomsky's criticism of naturalism, on the other hand, is to talk about a new form of naturalism by staying true to naturalism. As a matter of fact, Chomsky, who is aware of the issues where the explanatory power of naturalism is weak, accepts that naturalism provides one of the important roadmaps in mind research. However, the form he understands from naturalism is different from the reductionist naturalist understanding. Therefore, he does not accept the reduction of the mind to the body and the elimination of some of the mental phenomena.

According to Chomsky, naturalism is "the expectation that the philosophical account of our minds, knowledge, and language will be in continuity and harmony with the natural sciences". To Chomsky naturalistic theory has two types: epistemic and metaphysical naturalism. Chomsky describes epistemic naturalism as "the integration of the studies of knowledge and belief with a narrow behavioral psychology". Metaphysical naturalism, which is the other form of naturalism, is the idea that all phenomena related to mind, knowledge, and language are in harmony and continuity with natural sciences. According to Chomsky, both epistemic naturalism and metaphysical naturalism are problematic. Chomsky draws attention to the problems of these two types of naturalism. In our opinion, according to Chomsky, the aforementioned forms of naturalism are science ideology and scientism rather than a scientific approach. For this reason, he proposes a new form of naturalism that to be carried out both by sticking to the scientific approach that dominates the naturalist method and without eliminating the issues that naturalism leaves unanswered from the philosophical research system. This understanding, which he calls methodological naturalism, will guide in explaining mental phenomena. Methodological naturalism is the roadmap to follow when conducting research on mental phenomena. The said approach is in favor of being faithful to science in the process of examining mental phenomena. But it does not accept the elimination of mental phenomena.

According to Chomsky, it is not the right approach to eliminate mental phenomena on the grounds that they are outside the boundaries of science today. Because in the history of science, many phenomena that were excluded from the field of research on the grounds that they were outside the borders of science were included in the field of scientific research with the revision of the borders of science over time. Here, Chomsky conducts a discussion of philosophy of science around the question "What are the limits of science and being scientific?". Talking about a period in the historical

process when the field of scientific research was limited only to physics, Chomsky mentions the expectation of reducing the sciences to physics, which is the most basic science. According to him, he explains that the idea that physics is a basic science and that other sciences will be as credible as it is reduced to, results in a revision of physics within its own borders. For this reason, he states that scientific explanations of some mental phenomena, which we think are out of the scope of science today, will be reached in principle in the future.

Chomsky's methodical naturalism contains three principles. These principles can be summarized as follows:

1. When investigating mental and linguistic phenomena, we should approach the phenomena of mind and language in the same way we approach other phenomena of the natural world.
2. With the studies carried out, our aim is to create theories that have not only descriptive but also explanatory value.
3. Ultimately, the aim of integrating these theories with theories in the "fundamental" natural sciences.

He applies this framework of principles to language studies. According to Chomsky, language and other mental phenomena should be investigated with the same research methodology as chemistry, electricity and optics. Therefore, language and other mental phenomena, like chemical phenomena, are natural phenomena. In Chomsky, language has a biological counterpart, and he sometimes refers to language as the "language organ". In addition to the biological origin, Chomskyan linguistics has an aspect that transcends biology in terms of internal grammar. The linguistic structure common to humans has a skeleton. People learn by hearing the language they were born into with this "universal grammar" that they were born with. The aspect of language that transcends the biological structure has caused Chomsky's methodological naturalism to be thought of as methodological dualism. Some thinkers, who interpret the acquisition process of language as a remembrance due to the innate language skeleton, accuse Chomsky of defending the Cartesian approach and Platonism. In this context, they criticize his methodological naturalism by stating that it is dualistic, based on his explanations on language.

In conclusion, we can say that Chomsky's methodical naturalism is a revision of reductionist forms of naturalism that ignore mental phenomena. This method, which is a sign of loyalty to the scientific method, does not seem to reconcile with classical substantial dualism. However, he does not approve

of naturalism in all its forms. When it becomes an ideology of scientism, he criticizes the naturalism. In this respect, Chomskyan naturalism can be considered a plausible form of contemporary naturalism. It is possible to evaluate this reasonable form of naturalism, which flourishes on the theory of language, as a middle way naturalism.

Keywords: History of Philosophy, Contemporary Philosophy, Naturalism, Chomsky.

Acknowledgements:

-

Declarations:

1. Statement of Originality:

This work has been derived from a dissertation entitled “Debates on artificial intelligence in contemporary philosophy of mind -Turing Test and its reflections-”. Thesis advisors have waived article authorship.

2. Ethics approval:

Not applicable.

3. Funding/Support:

This work has not received any funding or support.

4. Author contribution:

The author declares no one has contributed to the article.

5. Competing interests:

The author declares no competing interests.

